

**KÂĞIT KAPLAN- ZAYIF BİR PAKT OLARAK GÜNEYDOĞU ASYA
ANTLAŞMASI TEŞKİLATI (SEATO) VE BÖLGESEL SİYASİ ETKİLERİ**

Süleyman TEMİZ*

Öz

Güneydoğu Asya politiği hakkında ölkemizde çok fazla akademik çalışma bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedenleri arasında bölgenin ölkemize olan coğrafi uzaklığı ve araştırmacıların bu bölgeye akademik anlamda ilgisizliği gösterilebilir. Kuruluş sebepleri açısından CENTO ile paralellik gösteren SEATO, Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı, Güneydoğu Asya'ya barış ve istikrar getirmek amacıyla oluşturulmuş, ABD liderliğinde bir savunma paktıdır. SEATO, Güneydoğu Asya bölgesinde Soğuk savaş konjonktüründe komünizm kaynaklı isyan ve saldırılarla mücadele etmek için tasarlanmıştı. SEATO'nun ilk adımı olan Manila Antlaşması 1954'te ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya, Yeni Zelanda, Pakistan, Tayland ve Filipinler tarafından imzalanmıştır. Tüm üye ölkeler tarafından onaylandıktan sonra, şubat 1955'te çalışmalarına başlamıştır. Yirmi iki yıllık tarihi boyunca SEATO'nun bölgesel barışa yönelik bazı başarıları olmakla birlikte ciddi başarısızlıkları da olmuştur. SEATO şemsiyesi altında, Vietnam'daki komünist tehdide karşı ortak harekete geçilmemesi ittifakın içerisindeki güven unsurunu kırılgan hale getiren bir olay olmuştur. SEATO'nun birlik ve kararlılıkla hareket edememesi, ittifak üyelerinin birbirlerine zıt çıkar çatışmalarına girmesi, ittifakın geleceğini olumsuz yönde etkilemiştir. İttifak üyesi ölkeler arasındaki coğrafi uzaklık, ABD'nin bölgede kendi başına hareket etme isteği ile birlikte Vietnam Savaşı'nın kaybedilmesi, SEATO'nun düşük profilli bir güvenlik paktı haline gelmesine neden oldu. Bu çalışmada, güneydoğu Asya'ya derinden etki etmiş en büyük faktörlerden birisi olan SEATO'nun ölkemizde daha iyi anlaşılması amaçlanarak, ABD başta olmak üzere büyük güçlerin girişimleriyle ortaya çıkan bu paktın kuruluşu, işlevi ve bölgesel etkileri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: SEATO, Güneydoğu Asya, ABD, Vietnam Savaşı, Soğuk Savaş.

**PAPER TIGER - SOUTHEAST ASIAN TREATY ORGANIZATION (SEATO) as AN
INEFFECTUAL PACT and ITS REGIONAL POLITICAL IMPACTS**

Abstract

There are not many academic studies on Southeast Asian politics in our country. The most important reasons for this are the geographical distance of the region to our country and the academic disinterest of the researchers to this region. SEATO, which is in parallel with CENTO in terms of the reasons for its establishment, is a US-supported defence pact created in order to bring peace and stability to Southeast Asia. SEATO was designed to combat riots and attacks stemming from communism in the Cold War conjuncture in Southeast Asia. The Manila Treaty, which served as the SEATO convention, was signed in 1954 by the United States,

* Dr. Öğr. Üyesi. İğdır Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Faköltesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü. suleyman.temiz@igdir.edu.tr. Orchid ID: 0000-0002-4439-4035.

Britain, France, Australia, New Zealand, Pakistan, Thailand and the Philippines. After being approved by all member states, in February 1955 he began active work as an alliance. Throughout its twenty-two-year history, SEATO has achieved some successes in regional peace, but has also suffered serious failures. Under the SEATO umbrella, failure to take joint action against the communist threat in Vietnam has made the alliance's confidence element fragile. SEATO's inability to act with unity and determination, and political conflicts among alliance members, adversely affected the future of the alliance. The geographical distance between the member states of the Alliance, the loss of the Vietnam War, along with the US willingness to act on its own, led SEATO to become a low-profile security pact. In this study, SEATO, which is one of the biggest factors that has deeply affected Southeast Asia, is aimed to be better understood in our country and the establishment, function and regional effects of this pact, which was created by the initiatives of great powers, especially the USA, will be examined.

Key Words: SEATO, Southeast Asia, USA, Vietnam War, Cold War.

GİRİŞ

ABD, Avustralya, İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Pakistan, Filipinler ve Tayland arasında savunma anlaşması sağlayan Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (SEATO), 8 Eylül 1954'te kurulmuştur (Di Floristella, 2015, s. 21-22). Ayrıca, Manila Paktı olarak ta isimlendirilmiştir. Merkezi Bangkok'ta kurulan SEATO'nun iki temel işlevi bulunmaktaydı; bunlardan ilki, Güneydoğu Asya üyeleri-Tayland ve Filipinler'e sınırlı oranda ekonomik yardım olanağı sağlamak ve Çinli komünistler tarafından desteklenen bölgesel isyanlara karşı gerekli olan yardımı sağlamaktır. İkinci önemli işlevi ise, SEATO Askeri Planlama Bürosu'nun faaliyetleriydi. Bu büro, komünist hareketlerin, muhtemel bir Çinhindi istilasına karşı koymak için gerekli alt yapıyı hazırlamakla vazifeliydi. Bu büro, üye ülkelerden gelen bir grup kıdemli subaydan oluşmaktaydı. Bu anlamda, SEATO, Vietnam komünist hareketinin, Temmuz 1954'teki Cenevre Konferansında alınan kararların yerine getirilmesini sağlamak amacıyla kurulduğu söylenebilir. Bu şekilde 1954 tarihinde, isteyerek veya istemeyerek, SEATO müttefikleri tarafından desteklenen ABD, Güneydoğu Asya'da Soğuk Savaş döneminin yeni bir sınırını çizmiştir (Nairn, 1968, s. 5).

En basit ifadeyle SEATO'nun amacı, güneydoğu Asya bölgesinde komünizmin yayılmasını engellemektir (Naik, 1975, s. 1460). Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı olarak adlandırılmasına rağmen, SEATO'ya yalnızca Filipinler ve Tayland olmak üzere iki güneydoğu Asya ülkesi katılmıştır. Endonezya ve Malaya gibi diğer bölge ülkeleri ittifaka katılmaya yanaşmamışlardır (Stockwell, 2005, s. 198). Filipinler, kısmen ABD ile olan yakın ilişkilerinden dolayı ve kısmen de bölgede ortaya çıkan komünist tehlikenin ülkeyi tehdit etmeye başlamasından kaynaklanan endişe nedeniyle katılmıştır. Benzer şekilde Tayland, Güney Çin'deki Yunnan Eyaletinde yeni kurulan Tayland Özerk Bölgesi'ni öğrendikten sonra, Çin kaynaklı komünist tehdidin Tayland'a sıçraması konusunda ki endişelerinden dolayı SEATO'ya katılmıştır. Bölgedeki diğer devletler ise komünizmin kendileri için siyasi bir tehdit oluşturması

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

konusunda daha az endişe duymaktaydı. Bu nedenle, Myanmar (Taylor, 2007, s. 86) ve Endonezya, pakta katılmak yerine tarafsızlıklarını korumayı tercih ettiler (The Daily Telegraph, 1954). Zira Endonezya için SEATO sadece askeri bir pakttı ve bölgedeki en büyük problem SEATO'nun kendisiydi (Daily Illini, 1958). Malaya¹, pakta resmi destek vermeyi politik açıdan pek gerekli görmese de, Büyük Britanya ile olan siyasi bağları nedeniyle kısmen de olsa desteklemişlerdir (Lim, 1982, s. 241).

Birinci Çin-hindi Savaşı ya da Fransa-Vietnam Savaşı, 1946 ile 1954 yılları arasında, Fransa ve destekçileri ile Kuzey Vietnam ve destekçileri arasında, Çin-hindi'nde meydana gelmiş ve Fransa'nın Dien Bien Phu Muharebesinde yenilmesiyle neticelenmiştir. Bu yenilginin ardından bölgedeki Fransız birlikleri etkisini yitirmiş ve 1954'te toplanan Cenevre Konferansı neticesinde, Vietnam, Kamboçya ve Laos'tan Fransız birlikleri çekilme kararı almıştır (Ball, 1954, s. 17). Bu şekilde sözü edilen devletler konferansın sonunda imzalanan 20 Temmuz 1954 tarihli anlaşma sayesinde bağımsızlığına kavuşmuştur. Buna mukabil Vietnam, 17. Enlem sınır olmak üzere Kuzey ve Güney olarak ikiye bölündü (Armaoğlu, 1991, s. 460). İmzalanan Cenevre Anlaşması şartlarına göre, Vietnam, Kamboçya ve Laos'un, herhangi bir uluslararası askeri ittifaka katılması engellendi.

SEATO üye devletlerin bazıları, coğrafi olarak birbirine ve güneydoğu Asya bölgesine uzak olan ülkelerdi. Bu nedenle ülkelerin pakta katılım konusunda ki nedenleri de değişiklik arz etmektedir. Avustralya ve Yeni Zelanda, Pasifik'teki coğrafi konumlarından dolayı Asya politikalarıyla ilgileniyordu (Milner, 2014, s. 228). Büyük Britanya ve Fransa, bölgede uzun süredir devam eden kolonilere sahipti ve Çin-hindi bölgesindeki gelişmelerle kendi nüfuzlarını korumak için ilgileniyorlardı. Pakistan için bu pakt, Hindistan'a karşı devam eden Doğu Pakistan mücadelesine destek sağlama potansiyeline sahipti (Columbia Missourian, 1977). Ayrıca, ABD yetkilileri güneydoğu Asya'nın komünizmle mücadelede son derece stratejik bir sınır olduğunu düşünüyorlardı. Bu nedenle SEATO'yu küresel Soğuk Savaş'ın sınırlandırma politikası için gerekli görmüşlerdir (Brodkin, 1967, s. 675).

Merkezi Tayland'ın başkenti Bangkok'ta kurulmuş olan SEATO'nun sadece birkaç resmi işlevi vardı (Leifer, 1995 , s. 145-146). Pakta ait askeri kuvvetleri bulunmuyordu, ancak örgüt her yıl üye ülkeler için ortak askeri tatbikatlar düzenlemiştir. Komünist tehdidin, doğrudan doğruya bölge devletlerini hedef alarak bir iç yıkıma sebep olmasını engellemek adına SEATO, güneydoğu Asya ülkelerinin ekonomik temellerini ve yaşam standartlarını güçlendirmeyi hedeflemiştir. Kültürel, dini ve tarihi konularda çeşitli toplantılara ve sergilere sponsorluk yapmış ve bölge dışı üye devletler, SEATO çatısı altındaki bu bilgilendirme toplantılarına destek olmuştur (SEATO, 1964, s. 12-13).

SEATO'nun en önemli sorunları, karar verme organının heterojenliğinden kaynaklanmaktaydı. SEATO içerisinde büyüklük, güç potansiyeli, ekonomik gelişme, coğrafi konum, etnik köken, yönetim şekli, iç politika ve uluslararası çıkarlarda büyük farklılıklar bulunmaktaydı ve bunlar ittifak içindeki çatışmalara da katkı sağlamıştır

¹Singapur dâhil.

(Palmer, 1966, s. 7). Bu teşkilat ABD'nin Vietnam'a askeri müdahalesine giden yolda önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

1. İttifakın Ortaya Çıkışı

Güneydoğu Asya için bölgesel bir örgütlenme fikri, paktın teşkilinden önce sık sık gündeme gelmişti. Bununla birlikte, güneydoğu Asya ülkeleri ve Avustralya arasında anlaşmazlıklar bulunmaktaydı. Ancak Dwight Eisenhower'ın ABD başkanı olması ile bu askeri pakt fikri yeni bir aşamaya geçmiştir. Ayrıca, Kore'de ve bölgede, Çinli komünist güçlerin eylemlerini serbest bırakabilecek bir ateşkes olasılığı, ABD yönetimini ciddi bir şekilde rahatsız etmekteydi (Daily Examiner, 1954).

Komünizm tehdidi ve ABD'nin çıkarlarında meydana getireceği zarar olasılığı son derece etkiliydi. ABD başkanı Eisenhower, Güneydoğu Asya devletlerinin bir dizi domino etkisiyle, komünist sistemin etkisi altına girme tehlikesine vurgu yapmakta ve çekincelerini belirtmekteydi (Paul, 2010, s. 129). Buna karşın Paktın mimarı olarak John Foster Dulles gösterilmektedir. Dulles, 1954 Mart'ında Fransızların Dien Bien Phu'da yaşadığı yenilgiye karşı, "Asya'daki Kızıl Tehdit" ile mücadele için birleşik eylem çağrısında bulunmuştur. Bu savaş sonrasında gerçekleştirilen Cenova müzakereleri, Ho Chi Minh'i kuzey Vietnam'ın kontrolünde serbest bırakmış, güneyde de kaotik bir siyasi duruma yol açmıştı. Bu nedenle Dulles, komünist tehdidi tüm Çinhindi'ni domino gibi devirebilecek bir tehdit olarak görmekteydi (Wood S. P., 2014).

Dulles, Eisenhower yönetiminin özgür dünyanın lideri olarak, eski kötü imajını geride bırakması gerektiğini düşünmekteydi. Bunun yegâne aracı olarak da güneydoğu Asya için bölgesel bir güvenlik anlaşmasını çare olarak düşünmüştür. Bu nedenle, 1954'e gelindiğinde, Dulles, anlaşmayı Çinhindi'ne yapılacak bir askeri müdahaleyi kolaylaştıracak bir mekanizma olarak değil, bunun aksine böyle bir eylemi gereksiz kılacak anti-komünist birliğin bir sembolü şeklinde görmekteydi (Tribune, 1972) ve SEATO paktı da bu sayede hızlı bir şekilde teşekkül etti (FRUS, 1954, s. 1044).

Bu pakt önünde temel olarak iki engel vardı. Bunlardan birincisi bölgede nüfuz sahibi devletlerden biri olan İngiltere'ydı. Washington yönetimi ile Londra yönetimi arasında doğu ve güneydoğu Asya politikaları üzerinde ortaya çıkan farklılıklar, Kore Savaşı'nın sona ermesinden sonra daha da belirginleşmişti. Çin'le karşı karşıya gelmekten kaçınan İngiliz yönetimi, ABD'nin güneydoğu Asya'daki ortak diplomatik eylem konusunda üstünlüğü eline geçirmesinden de çekinmekteydi. İngiltere'nin bu konuda yaşadığı politik uyumsuzluklar, Yeni Zelanda ve Avustralya'daki yönetimlerinde karar almasını etkilemekteydi (Frankel, 1973). Anglo-Amerikan ilişkisinin sağlığı konusunda endişeli olan Londra, olası bir güneydoğu Asya anlaşması konusunda müzakerelere başlamayı kabul etmemekteydi. İngiliz tarihinin en başarısız aktörlerinden biri olarak gösterilen İngiltere Dış Sekreteri Anthony Eden, amacını tamamen farklı bir şekilde belirtmiştir. Eden'e göre, böyle bir paktın teşkil edilmesi, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan statükonun bozulmasına, siyasi ve diplomatik bir kargaşaya neden olacaktı. İlerleyen süreçte, müzakereler esnasında İngilizler, paktın amacını değiştirmeye çalıştı. Paktı, Endonezya ve İngiliz Milletler Topluluğu

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

güney Asya üyelerini de dâhil edecek bir şekilde genişleterek, Çin karşıtı geleneksel politikalarını yumuşatmak istedi (Dingman, 1989). Bununla birlikte, Pakistan, Hindistan'a karşı mücadelesinde her zaman destek arayışı içinde olduğundan dolayı, katılım davetini hemen kabul etti. Bu nedenle de Hindistan pakta başlarda karşı çıkıştır (FRUS, 1954, s. 1778). Ancak, Pakistan'ın SEATO'ya üyeliği, yalnızca Hindistan, Burma ve Nepal'le değil, aynı zamanda Endonezya ve bölgedeki diğer ülkelerle olan ilişkilerin de bozulmasına yol açmıştır (Mehdi, 1974, s. 24).

2. Pakta Karşı Üye Devletlerin Tutumu

Bu pakta göre üye olan devletlere, bölgedeki herhangi bir devlete veya ulusa muhtemel silahlı saldırı olması halinde, her bir devlet anayasal sistemlerine uygun olarak ortak tehlikeye karşı hareket edeceklerdi. Dulles, ABD'nin sınırlı kontrol sahibi olduğu ve o dönemki mevcut durumun hiçbir şekilde umut verici olmadığı bu bölgede, (Northern Star, 1954) ABD prestijini sağlama ve devam ettirme konusunda endişeliydi. Fakat bu durumun tam tersi ise bütün bölgeyi mücadele etmeden terk etmek olarak görülüyordu ki böyle bir şeyin gerçekleşmesi çok daha kötü bir durum olarak düşünülmekteydi (Schechner, 1960). Bu nedenle, Çin'e karşı sert bir düşmanlık tanımından uzak durmaya çalışan Dulles, antlaşmanın amacının sınırlı ve kapsamlı bir bölgesel pakt şeklinde olmasına karşı çıktı. Ona göre bu pakt, güneydoğu Asya'da ortaya çıkacak bir silahlı saldırı durumunda, Çin'e veya başka bir devlete yapılan misilleme saldırıları için yasal bir temel oluşturmalı ve müttefiklerini ABD'nin buradaki eylemlerini desteklemeye mecbur etmeliydi. Ancak anlaşma, ne Washington'un nükleer silah kullanma özgürlüğünü sınırlandırmalı ve ne de ABD kuvvetlerine bölgedeki yerel savunma konusunda bir yükümlülük sözü verdirmeliydi (FRUS, 1954, s. 1170).

Bu nedenle ABD'li yetkililer birbiriyle çelişen bu talepleri karşılayabilmek için anlaşmayı yeniden tasarladı. Anlaşma metni, tarafların üzerinde hemfikir olacakları tehditleri daha da netleştirdi. Pakt üyeleri komünist saldırganlığa karşı birlikte mücadele ettiklerini açık ve net bir ifadeyle belirtti (FRUS, 1952-1954). Bu paktın imzalanmasıyla birlikte, Çin'in güneydoğu Asya'da barışa karşı açık ve net bir tehdit olduğu şüphe götürmez hale geldi. Anlaşma, bir saldırı halinde, savunulması gereken alanı daha net bir şekilde tanımladı. Anlaşma, ilk olarak, 21° 30' kuzeydeki Pasifik'i dışladı ve Hong Kong'u savunmak için herhangi bir vaadi de kabul etmedi. İkincisi, Laos, Kamboçya ve Güney Vietnam Hükümeti topraklarını güvence altına alarak bölgedeki yeni statükoyu korumaya dair taahhüdünü daha da güçlendirdi (Nairn, 1968, s. 6). Bu sayede bölgedeki çatışmalar tamimiyle sonlandırılmadığı için, ABD'ye bölgede varlığını devam etmesi için yasal çerçeve sağlanmıştır. Buna karşın SEATO, asla olmayan ittifak olarak adlandırılmıştır (Dingman, 1989).

Bu durum, üye ülkeler arasındaki tartışmaları da arttırdı. Avustralya'ya göre pakt, güneydoğu Asya'nın savunmasını planlamak için etkili askeri güçler oluşturmalıydı (Daily Examiner, 1954). İngiliz Churchill hükümeti ise Çin politikası üzerinde ikiye bölündü. Churchill, gerektiğinde Washington'un liderliğini takip etmeye istekli görünüyordu, buna mukabil Eden, daha bağımsız ve daha az kışkırtıcı

bir güneydoğu Asya politikası konusunda ısrarcı davranmaktaydı. Ona göre açıkça bir komünist saldırı kelimesinin anlaşma metninde yer alması, Çin'i daha da kızdıracaktı (Sharan, 1965, s. 248). Bu şekilde Dulles ve genel olarak ABD yönetimi için güneydoğu Asya anlaşmasının imzalanması, siyasi ve diplomatik açıdan dünya liderliğinin bir testi haline dönüşüverdi (The Dispatch, 1964). Bu şekilde anlaşma imzalandı ve SEATO paktı ABD'ye Vietnam'da muhtemel bir saldırı veya komünist isyan girişimini bastırmak için silahlı müdahale yapma hakkı tanıdı (Dingman, 1989).

Filipinler devlet başkanı Magsaysay için anlaşma, Asya ülkeleri arasında daha fazla işbirliğine dönüşecek bir adım olarak görülmüştür (Dingman, 1989, s. 475). Buna karşın, Avustralyalı bazı yetkililer paktı 'tam bir sirk' olarak betimlemişlerse de, (Tribune, 1966) Avustralya Dışişleri bakanı R.G.Casey ise anlaşmanın olumlu taraflarını belirtmiş ve SEATO'yu bir bölgesel sigorta olarak tanımlamıştır (Tribune, 1954).

3. Laos Krizi

SEATO'nun teşkil edilmesi, ABD'nin askeri olarak doğrudan doğruya güneydoğu Asya'nın savunmasına müdahil olacağı bir dönemi de beraberinde getirmiştir. İttifak üyelerine göre, bölgedeki devletlerin komünist idarecilerin eline geçmesi, bölgeye yönelik en büyük tehdidi oluşturmaktaydı. Bununla birlikte belirtilmelidir ki, SEATO, komünist istila tehdidini bertaraf etme konusunda etkili bir yöntem geliştirememiştir. Nitekim SEATO'nun komünist hareketlerin bölge hükümetlerini devirme sorunuyla yüzleşememesi, 1960/61 tarihli Laos krizi sırasında açıkça kendini göstermiş, (Tribune, 1960) buna karşın SEATO üyeleri, çok etkili olmayan bir şekilde yanıt vermek zorunda kalmışlardır (Kochavi, 2002, s. 117). Açık bir saldırının olmadığı durumlarda, SEATO üyeleri sadece istişarede bulunmayı yeterli görmüşlerdi. Laos krizinde ise Pathet Lao, Laos'un başkentinde bulunan Vientiane Hükümeti'ne karşı Vietnamlı komünistler tarafından organize edilen ve desteklenen saldırılar düzenledi (Tribune, 1960). Ancak bölgeye gerçekleştirilen bu dış komünist müdahaleler resmi olarak kanıtlanamamıştır. Bununla birlikte, ABD, Fransa ve İngiltere, Laos'taki bu komünist yıkıcı tehdidin çözüme kavuşturulması konusunda politik anlaşmazlık yaşamaya başlamışlardı. Bu durum ise onları bu konuda eylemsizliğe itti (Columbia Missourian, 1969).

Bunun üzerine pakt üyeleri, ittifak taahhütleri gereğince konu ile alakalı istişarede bulundular ve 1961/62 tarihli Cenevre Konferansı'nda müzakere edilen Laos'un tarafsızlaştırılması konusunu görüşerek kabul ettiler. Esasen, SEATO'nun Laos'ta veya Vietnam'da, özellikle bölge dışı komünist müdahalenin görülmesi meselesinde, kuzey ve güney bölgelerde yaşayanlar arasındaki etnik benzerlikler nedeniyle, müdahale için geçerli bir kanıt bulamamaktaydı. Bu suretle ABD, bazı SEATO müttefiklerinin desteğini alarak ve diğerlerinin de açık muhalefetine rağmen, Güney Vietnam'a tek taraflı olarak müdahale etti (Tribune, 1969).

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

4. Tayland'ın Pakt İçerisindeki Durumu

SEATO'nun, Tayland ve Filipinler'in taleplerini yerine getirerek yaralarını sarması ve gerekli önlemleri alması gerekmekteydi, bu sayede SEATO bölgede varlığını devam ettirebilirdi. Beklenmedik bir şekilde, 1968'de Richard Nixon'ın başkan seçilmesi ve ABD'nin, SEATO'nun en büyük muhaliflerinden biri olan Çin ile uzlaşma konusunda girişimleri, bölge devletlerinden Tayland ve Filipinler için Amerikan korumasına olan ihtiyaçlarını açık bir şekilde arttırdı (The Canberra Times, 1970). Bu ülkeler için SEATO son derece stratejikti, çünkü bu pakt Güneydoğu Asya'ya olan Amerikan ilgisini ve desteğini sembolize ediyordu. Onlara göre Amerika'nın Çinhindi'nden çekilme ihtimali dahi, bölgeye yönelik niyetleri konusunda Çin'i cesaretlendirmekteydi. Tayland ve Filipinler, bu tehlikeyi bertaraf etmek için, Çin'in de mensubu olduğu yeni bir bölgesel dengenin kurulabilmesi amacıyla, SEATO paktının korumasını devam ettirmek için ABD yönetimine destek vermişlerdir. Bununla birlikte Richard Nixon, hem Tayland hem de Filipinler'in, Asya komünizminin varlığına uyum sağlamaları gerektiğini, bu amaçla da dış politikalarını yeniden düzenlemelerini belirtti. Ayrıca Nixon, ülkesinin Çinhindi'nden çekilmesini ve Çin'le ilişki kurmasını istedi. Bu şekilde Çin'in, SEATO'nun yerine geçmesi konusundaki niyetini de dile getirmiş oldu (Chong & Maisrikrod, 2017, s. 176).

ABD'nin bölgeden çekilmesinin ardından, SEATO'nun varlığını devam ettirmesi, Tayland'a ve Filipinler'e Vietnam savaşı sonrasında ortaya çıkan bölgesel dengeye uyum sağlama imkânı verdi. Sonuç olarak, Vietnamlı komünistlere karşı destek için sadece SEATO'ya güvenmek yerine, mevcut seçeneklerini değerlendirme konusunda politika geliştirmeye başladılar. Dönemin Tayland Dışişleri Bakanı olan Thanat Khoman, 25 Mart 1969'da Çin ile diyalog çağrısı yaptığında, Tayland'ın SEATO'dan ayrılması gerektiğine dair bir düşünceye sahip değildi. Aksine, Çin ile diyalog kurmanın, ABD'nin bölgeye olan taahhütlerinin geçerliliği konusunda güvence sağlayacağı gibi yanlış bir fikre kapıldı. Taylandlı liderler, ABD'nin, kuzeydoğudaki komünist ayaklanmaların bir sonucu olarak Vietnam'ı ikiye bölerek geri çekilmemelerini garanti altına almak amacıyla, 30 Eylül 1969'da yapılan anlaşmaya istinaden, Tayland topraklarından ABD kuvvetlerinin çekilmesini istedi. Bu suretle, Tayland'ın ABD'nin kendi topraklarına karşı takip ettiği politikalardan dolayı endişelendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Tayland'ın temel amacının, kendisine karşı tehdit oluşturabilecek koşulları ortadan kaldırarak SEATO'yu korumak olduğu anlaşılmaktadır. Bu sayede Khoman, SEATO'yu etkisizleşmekten kurtarmak için ABD'nin Çinhindi'nden çekilmesinin ardından, SEATO'ya yeni bir amaç kazandırmayı planlamıştır (Nairn, 1968, s. 17).

Bu suretle Khoman, Mayıs 1969'da Bangkok'taki SEATO Konseyi toplantısında, SEATO'da bir siyasi forum oluşturulmasını önermiştir (Daily Illini, 1969). Bu fikir açık bir şekilde kabul edilmemekle birlikte, Khoman'ın amacının SEATO üyelerinin varlığını devam etmesi için pratik bir temel oluşturmak ve SEATO üyelerinin bu konu ile alakalı ilgisini çekmek olduğu anlaşılmaktadır (Buszynski, 1981, s. 289). Tayland'daki askeri yönetim, Çin-Amerikan yakınlaşmasının, Tayland'ın kuzeydoğusundaki Çin destekli isyanlar üzerindeki olası etkileri konusunda

endişeliydi. Tayland'ın Çin'le diyalog kurma konusundaki tereddütleri ile beraber, Çin Halk Cumhuriyetinin 25 Ekim 1971 tarihinde Birleşmiş Milletler'e katılması, diyalog sürecini daha da yavaşlattı. Bunun karşılığı olarak Tayland'ın SEATO'ya olan bağımlılığı daha uzun sürmüştür (Wood & He, 2014, s. 4).

İlerleyen süreçte, Tayland'da ordu birlikleri Thanom Kittikachorn yönetiminde 17 Kasım 1971'de mevcut sivil yönetime darbe gerçekleştirdi. Yönetimi ele geçiren askeri cunta, esnek bir dış politika yürütmeyi pek te tasvip etmemiştir ve bu sebeple de Thanat Khoman'ın Dışişleri Bakanı olarak görevine devam etmesi engellemiştir (The Canberra Times, 1971).

Nixon'ın Çin'e 21-28 Şubat 1972'de yaptığı ziyaret sonucunda, Tayland yönetimi, SEATO bünyesinde ABD taahhütlerinin yeniden güvence altına alınması için talepte bulundu. Bu konuyu netleştirmesi için Nixon'ın özel temsilcisi Marshall Green, bölge ülkelerine ziyaretlerde bulundu (The Canberra Times, 1972) ve 6 Mart 1962 tarihli Rusk-Thanat Anlaşması yeniden değerlendirildi. Bu anlaşma ABD'nin, tüm SEATO müttefikleri ile ayrı ayrı bir anlaşma yapmadan, Manila Antlaşması hükümlerine göre tek taraflı hareket edebileceğini belirtmekteydi (Nuechterlein, 1964, s. 1179).

5. Filipinler ve SEATO

Filipinler, 30 Ağustos 1951'de ABD ile kendi ikili ittifaklarını tesis etmişti. Bu sebeple Filipinli liderler, Çinhindi ülkeleriyle ortak bir sınır paylaşmadıkları için ABD'nin Çinhindi'nden nihai olarak çekilmesi konusunda daha az endişe duymuşlar, sonuç olarak da, SEATO'ya Tayland'a nispeten daha az ihtiyaç duymuşlardır. Aynı zamanda Filipinler, ABD'nin baskın olduğu bir bölgesel sistem ile kendisini güçlü bir şekilde özdeşleştirmişti. Herhangi bir bölgesel alternatif sisteme yabancı olan Filipinler, kendi ülkelerinin Asya'daki politik gerçeklik ile daha ilgili bir dış politika takip etmesi gerekliliği ile yüzleşene kadar SEATO'yu ayakta tutmaya çalışmıştır (Buszynski, 1981, s. 289).

Nixon'ın Kasım 1968'deki ABD seçimlerinden sonra, Filipinler Devlet Başkanı Ferdinand Marcos'a, 20 Kasım 1968'de, nihai bir Amerikan çekilişinden bahsetmişti. Bu bağlamda Filipinler, SEATO'nun Asya'daki üye ülke sayısının arttırılmasını veya değişen koşullara daha uygun hale getirilmesi amacıyla paktın yeniden yapılandırılarak, ABD'nin garantisini elinde tutmaya çalışmıştır. Bu nedenle, 19 Mayıs 1969'daki Bangkok SEATO Konseyi toplantısında (The Canberra Times, 1969), Filipinler Dışişleri Bakanı Carlos Romulo, SEATO'nun Asya'daki üye sayısını genişletmeyi ve organizasyonu bir yardım dağıtım ajansına dönüştürmeyi amaçlayan bir dizi öneriyi gündeme getirmiştir. Marcos'un dediği gibi, "belki de Asyalıların bölgesel işbirlikleriyle Asya'nın sorunlarına, Asya'da çözüm bulma konusundaki mevcut düşünceler doğrultusunda yeni savunma ittifakları" teşkil etmek daha da faydalı olacaktı. Tayland'ın kendi üzerinde beklediği etkilerinin aksine Çin-Amerikan yakınlaşması, ilk olarak Filipinler'i Amerikan baskısından ve zorlamalarından kurtarmaya başlamıştı (Buszynski, 1981).

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

İlerleyen süreçte Filipinleri temsilen Benjamin Romualdez, 6-13 Şubat 1972'de Pekin'i ziyaret etti ve Çin devlet başkanı Zhou Enlai'den Çin'in Filipinler'deki isyan hareketlerini desteklemeyeceğine dair bir güvence aldıklarını belirtti. Bu görüşmeden sonra Marcos, iki yıl içinde hem Çin hem de Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkiler kurma konusundaki isteklerini gündeme getirmiştir (Buszynski, 1981, s. 290).

Bu gelişmelerden sonra, ABD veya Tayland'dan gelebilecek tepkilerin olası etkisini azaltmak için ihtiyatlı davranan Filipin Devlet Başkanı, SEATO'ya olan bağlılığının önemini vurgulamaya devam etti ve amacının eski dostlukları ortadan kaldırıp onun yerine yenileriyle ilişki kurmak olmadığını açık bir dille belirtti. Haziran 1972'de Canberra'da yapılan SEATO Konseyi toplantısında, Filipinler Dışişleri Bakanı Carlos Romulo, önceki Bangkok toplantısında olduğu gibi, organizasyonda büyük değişiklikler yapılması gerekliliği konusunda çağrıda bulundu (Buszynski, 1981, s. 290). Filipinler, ABD'nin SEATO'ya yönelik politikaları doğrultusunda ABD Dışişleri Bakanı William Rogers'dan kayda değer bir destek sağlamıştı. 27 Ocak 1973'te ABD'nin Vietnam'dan çekilmesini sağlayan Paris Anlaşmasının imzalanmasıyla, Tayland ve Filipinler'in SEATO'ya olan ihtiyacı da bu suretle artmıştı (The Canberra Times, 1972).

Paris Anlaşması ile birlikte, SEATO'nun varlığına yönelik bölgesel iki üye ülke olan Avustralya ve Yeni Zelanda Başbakanlarından da, SEATO'nun feshi için açıklamalar gelmeye başladı. Her iki devlet başkanı da Çin ile yakın ilişkilerin kurulmasını uzun süredir savunmaktaydı. Bu açıklamalardan sonra, bu iki SEATO üyesine, ABD Dışişleri Bakanı Marshall Green tarafından baskı yapılmaya başlandı. Onun Avustralya'yı ziyareti esnasında bu hükümetlere, (Prime Minister For Press, 1972) SEATO'nun temel bir taahhüt içerdiği, SEATO'nun Tayland'ın güvenliği ve bölge halklarının güvenlikleri için esas teşkil ettiği hatırlatıldı. Hem Avustralya'nın hem de Yeni Zelanda'nın, SEATO benzeri bir ittifak olan ANZUS şemsiyesi altında ABD ile ittifakı bulunuyorken, bu iki ülke tarafından yapılan itirazlar daha da ileri bir safhaya taşınmamıştır (The Canberra Times, 1973). Bununla birlikte ABD, Vietnam'dan çekilme planı çerçevesinde SEATO'yu bu amaca hizmet eden bir araç olarak kullanma politikasının bir parçası olarak, Tayland ve Filipinler'e de eşzamanlı baskı uygulamaya başlamıştı (Buszynski, 1981).

Taylandlı ve Filipinli liderler, ilk başlarda bu baskılara karşı direnç göstermeye çalıştılar, ancak ABD'nin baskıları nedeniyle SEATO'nun yapısında değişikliğe gitmeyi kabul etmek zorunda kaldılar. Bu suretle SEATO'yu kurtarmaya çalışmışlardır. Bu maksatla Tayland Dışişleri Bakanı Chatichai Chunawan, 18-21 Temmuz 1973 tarihleri arasında Manila'yı ziyaret etmiş ve SEATO'da ortak bir Tayland-Filipin pozisyonu belirleme çalışmalarında bulunmuştu. Bu görüşmelerden sonra Tayland lideri Thanom Kittikachorn, SEATO'nun sosyal ve ekonomik çalışmalardaki rolünün değiştirilmesi gerektiğini belirtti. Buna karşın SEATO Genel Sekreteri Sunthorn Hongladarom, Tayland'dan SEATO Askeri Planlama Bürosu ile beraber sivil ve kontrgerilla harekâtlarının ortadan kaldırılmasına yönelik bir entegrasyon hazırlanması konusunda taleplerde bulunmaya başlamıştır. Gerekli uzlaşmaya, 28 Eylül 1973 tarihinde New York'ta düzenlenen 18. SEATO Konseyi toplantısında varıldı (The Canberra Times, 1973).

SEATO'yu aktif tutmaya yönelik Tayland endişesi vardı ve yeni düzenlemelerin yalnızca kuruluşun rolü konusundaki düzenlemeler olduğu Thanom Kittikachorn tarafından dile getirildi ve ittifakın komünist yayılcılık ve saldırılarla yüzleşmek için hala aktif bir şekilde kullanılabilceğini belirtti. 1974'te SEATO'nun Senato toplantısı esnasında, Amerikan idaresinin bölgede varlığını devam ettirmesi için üye ülkeler tarafından açık çağrıda bulunulmuştur (The Canberra Times, 1974).

6. SEATO'da Dönüm Noktası

Başbakan Sanya Thamasak'a göre, Laos'ta otuz bin Kuzey Vietnam ordusu mensubu askerin varlığının Tayland için doğrudan bir tehdit oluşturduğu bir dönemde, Tayland'ın hâlâ SEATO'ya ihtiyacı vardı. Bunu göstermek için, dönemin Dışişleri Bakanı Chaphan Isailangkun Na Ayuthaya, 1974'te, Çinhindi'deki belirsiz durum nedeniyle SEATO'nun kendileri için vazgeçilemez olduğunu belirtti. Ancak, bölgede kötüleşen durum, Taylandlı liderleri Vietnam komünistlerine ve SEATO'ya yönelik tutumlarını gözden geçirmeye zorladı. Tayland Başbakanı, Vietnam Komünistlerinin bazı taleplerini yerine getirmek amacıyla ülkesi için bağımsız bir dış politika izleyeceğini ilan ettiğinde, SEATO'da artık bir dönüm noktasına ulaşılmış bulunuyordu. 19 Mart 1975'te Başbakan Kukrit Pramoj, Tayland hükümetinin Çin Halk Cumhuriyeti ile normal diplomatik ilişkiler kurulacağını ve bölge dışı yabancı güçlerin Tayland'dan geri çekilmesine yönelik gerekli adımları bir yıl içerisinde atacaklarını belirtti (Chopra, 1975, s. 1460).

Kukrit ayrıca Tayland'ın Kuzey Vietnam ile yapıcı ilişkiler geliştirmeye çalışacağını da belirtti. Tayland, Amerikan kuvvetlerinin geri çekilmesini sağlamak amacıyla Kuzey Vietnam'ın temel taleplerinden birini kabul etmişti. Tayland yönetimi, 5 Mayıs 1975'te Amerikan kuvvetlerinin kısmi geri çekilmesi için bir anlaşma imzalamıştı (Tribune, 1975). Bu anlaşmaya binaen son Amerikan kuvvetlerinin geri çekilme tarihi 20 Mart 1976 olarak belirlendi. Komünist dünya ile uyum sağlama çabası, SEATO'nun yaklaşmakta olan düşüşüyle birlikte hız kazandı. 18 Nisan 1975'de Kampuçya Ulusal Birliği hükümeti resmen tanındı (Tribune, 1975). Saygon'un düştüğü gün ise, 30 Nisan'da Kukrit, Güney Vietnam'daki Geçici Devrimci Hükümeti tanıdıklarını açıkladı. ABD Büyükelçisi Anand Panyarachun ise, ABD'nin Çinhindi'deki yenilgiye uğramasına karşı Tayland'a karşı yaşadıkları hayal kırıklığını belirtmiştir. Ayrıca, Tayland'ın kendini savunma ve kendi düzeninin sağlama sorumluluğunu yerine getirmesinin gerektiğini de açıkça belirtti. ABD elçisi ayrıca, Çinhindi'nin çöküşü ile beraber, ABD'nin artık bölgede barış garantisi olamayacağını, bu şekilde komünizmin yayılmasını önleyemeyeceğini de belirtti (Buszynski, 1981).

Bu şekilde Tayland'ın da iyi ilişkiler tesis etme isteği doğrultusunda Güney Vietnam Geçici Devrimci Hükümeti heyeti, 16-19 Mayıs 1975 tarihleri arasında Bangkok'u ziyaret etmiştir. Bu görüşmeler esnasında Güney Vietnam heyeti, Güney Vietnam pilotları tarafından Tayland'a indirilen 125 adet askeri uçağın iadesini talep etmiştir (The Canberra Times, 1975). Bunun ardından, Kuzey Vietnam Dışişleri Bakan Yardımcısı Phan Hien, Tayland'ı 21-29 Mayıs 1975 tarihleri arasında ziyaret etti (The

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

Canberra Times, 1975). Kuzey Vietnamlılar, Tayland'daki Amerikan kuvvetlerinin geleceği konusundaki endişelerini belirttiler. İki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulması ve gelişmesi, Amerikan güçlerinin tamamen geri çekilmesine bağlıdır. Kuzey Vietnam bu konuda ısrarcı olmuştur. Tayland yönetimi ile ABD arasında, 5 Mayıs'ta geri çekilme için bir anlaşma imzalanmıştı ve geri çekilme süreci bu şekilde başlamıştı. Bu sayede, Vietnamlı komünistlerin en göze çarpan talepleri karşılanmıştı. Tayland başbakanı Kukrit, Kuzey Vietnamlıların çok anlayışlı ve kendilerini dinlemeye istekli olduğunu söyledi. Bu şekilde Güney Vietnam'ın çöküşünden kaynaklanan kritik belirsizlik eşiği atlanmış oldu. Aynı zamanda Tayland'ın, ülkenin komünist komşularıyla iyi ilişkilere dayanan bir dış politika takip edebileceği de dünyaya gösterilmiş oldu. Bununla birlikte, Vietnamlı komünistlerin her zaman temsil ettikleri tehdit ise asgari dereceye indirilmişti (Buszynski, 1981).

Taylandlı liderler, kendi güvenliklerinin, tamamen güvenilirliği şüpheli hale gelmiş bir Amerikan taahhüdü ile Manila Paktının sembolize ettiği büyük güçlerle olan ilişkilerine bağlı olması gerekmediğini anladılar. Bununla birlikte Çin ile ilişki kurmakta pek kolay değildi. Kukrit, diplomatik ilişkiler kurmak amacıyla, beraberindeki 39 kişilik heyetle 30 Haziran - 4 Temmuz 1975 tarihleri arasında Pekin'i ziyaret etti. Bu şekilde ilk diplomatik ilişkiler tesis edildi (The Canberra Times, 1975). Ancak Kukrit, Çin'in kuzeydoğudaki isyanı sürdüren Tayland Komünist Partisini desteklemeyi bırakması konusunda herhangi bir teminat alamadı. Ayrıca, Tayland'a yakın bir yer olan Yunnan eyaletinden propaganda yapan Tayland Halkının Sesi radyosunun kapatılması için baskı da yapılamadı. Çünkü Çin tarafı bu yayının başka bir sosyalist ülkeden yapılmakta olduğu iddiasında ısrar etmiştir (Mackerras, 2001, s. 14).

7. Paktın Feshedilişi

Güneydoğu Asya'da ortaya çıkan krizde belki de en az dikkat çeken aktör, SEATO'ydu (Nairn, 1968, s. 5). Bölge ülkelerince Çin ile ilişkilerin kurulmaya başlanması, Vietnam savaşı sonrası Çinhindi'nde ortaya çıkan yeni düzenlemelerde önemli bir faktör olmuştur. İlerleyen süreçte ise Tayland, SEATO'yu yürürlükten kaldırmak için bölgesel baskıya boyun eğmeye başladı. Belirtilmesi gerekir ki, Tayland'ın korumak istediği bu ittifaktan farklı olarak SEATO, yalnızca Vietnamlı komünistler ile olan ilişkileri daha da kötüleştiren görünür bir Amerikan taahhüdünün bölgedeki son sembolü haline gelmişti. Filipinler örneğinde ise, dış politikayı belirleme sürecinde de benzer bir ivme yaşanmıştır. Filipinlerin, Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Konseyleri, Ekim 1974'te Çin ve Sovyetler Birliği ile ilişki kurmak için tavsiye politikaları geliştirmişlerdi. Dışişleri Bakanı Marcos bu niyetini resmi olarak 7 Ekim 1974'de ABD'ye ve ASEAN ülkelerine ilettiler. Saygon düşmek üzereydi ve Marcos, 11 Nisan 1975'te Güney Vietnam'daki durumu, Filipinler'i kendi güvenlik ve kalkınma politikalarını gözden geçirmeye zorladığını belirtmiştir (Khoo, 2011, s. 117).

Marcos, Çinhindi'ndeki kaos ortamında, ABD ile yaptığı ikili güvenlik düzenlemelerinden ziyade, Filipinlerin güvenliği konusunda ilgisi son derece yetersiz, çok taraflı bir ittifak olan SEATO'nun faydaları konusunda endişe duymaktaydı.

Filipinlerin kendi dış politikasını belirleme sürecinde, Marcos'un 7 - 11 Haziran 1975 tarihlerinde Pekin'e yaptığı ziyaretle birlikte bu durum doruk noktasına ulaştı ve bu ziyaretle birlikte, 9 Haziran'dan itibaren Çin ile resmi diplomatik ilişkiler kuruldu (The Canberra Times, 1975). Pekin seyahati esnasında Marcos, Filipinler'in SEATO'daki üyeliğini tekrar gözden geçireceğini açık bir dille belirtti. Marcos'un bu açıklamasıyla, Çinhindi devletleriyle ilişkilerin gelişmesini engellemeye sebep olan soğuk savaş ittifaklarını ortadan kaldırmak istediği anlaşılmaktadır. Çünkü SEATO'nun ortadan kaldırılması, Vietnam savaşı sonrası dönemde, bölge devletleriyle ilişkilerin yeni bir zeminde kurulmasına yardımcı olacaktır. Filipinler, bölgesel işbirliği ilkesini daha da geliştirmek için, Çinhindi'nin komünist devletleri ile ilişkilerini geliştirme amacını sıklıkla ifade ederek, bu amaçlarını her platformda sergilemeye başlayacaktır. Marcos'un Çin'e yaptığı bu ziyaretten sonra, Tayland ve Filipinler'in girişimlerinin SEATO'nun dağıldığına dair işaretler olarak yorumlanmasına sebep olmuştu (Indorf, 1975, s. 2).

SEATO'nun varlığını sonlandırma kararı, Kukrit'in 22-24 Temmuz 1975 tarihleri arasındaki Manila ziyareti sırasında alındı. Kukrit, Manila ziyaretinin amacının SEATO hakkında konuşmak olduğunu belirterek, organizasyonun bir süredir boşa kalmasından dolayı SEATO müttefikleriyle, SEATO'nun rolü hakkında konuşmanın gerekliliğinin ortaya çıktığını söylemiştir. Anlaşmanın varlığı, görünüşte bu ziyarette bir sorun değildi ve anlaşma örgütünün geleceği ile ilgili konular ele alındı. İki taraf içinde ortak karar, SEATO'nun sonlandırılması için harekete geçmesi gereken tarafın Filipinler olduğuydu. Buna karşın Kukrit, Tayland'ın hala organizasyondan ümitli olduğunu da saklamamaktadır (The Canberra Times, 1975). Ancak, Çinhindi'ndeki kayıplardan sonra organizasyonun açıkça etkisizliği görülmüştü. 24 Temmuz 1975 tarihli toplantıda ortak tebliğ hazırlandı. Buna göre SEATO'nun rolünü inceleyen iki lider, organizasyonun bölgedeki yeni konjonktüre uyum sağlaması için aşamalı olarak etkisiz hale getirilmesi gerektiğine karar vermişti. Tebliğde herhangi bir zaman tablosu belirtilmemişti. Bununla birlikte, her iki lider de Çinhindi'nde bulunan her bir devletle diplomatik ilişkilere girme isteklerini yinelemişlerdir (Buszynski, 1981).

SEATO'yu ortadan kaldırma kararıyla yeni bölgesel ve küresel gerçekliklere adapte olmak istenmiştir. Ancak, her iki ülke de, özellikle Tayland için güvence sağlayan bu pakt ile uğraşmaya istekli görünmemekteydi. Pakt isteksizce ortadan kaldırılmıştır. Yirminci Konsey toplantısı, 24 Eylül 1975'te ABD'nin New York'taki Birleşmiş Milletler misyonunda gerçekleştirildi ve bu toplantı sırasında yukarıda belirtilen durumlar değerlendirildi (The Canberra Times, 1975). SEATO Konseyi basit bir dille değişen koşullar karşısında örgütün sona ermesi gerektiğine karar vermiştir. Bu karar oybirliğiyle tüm üyeler tarafından alındı. SEATO Genel Sekreterinden resmi olarak kararı uygulamak amacıyla gerekli adımları belirleyecek bir plan hazırlaması istendi ve mevcut SEATO projelerinden bazılarının iki tarafı olarak devam ettirilerek elde tutulma imkânının olup olmadığının araştırılması istendi (Buszynski, 1981). SEATO Konsey Temsilcilerinin son toplantısı ise 22 Haziran 1977'de yapılmıştır. Bu

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

son toplantıya tüm mevcut üyeler delegeleriyle katıldı. SEATO, resmi olarak 30 Haziran 1977'de lağvedildi (The Canberra Times, 1977).

SONUÇ

SEATO, başlangıçta komünizm tehdidinin Çinhindi'nde yayılmasını önlemek amacıyla teşkil edilmişti. Ancak zaman içerisinde ve mevcut konjonktürün değişmesi nedeniyle SEATO'nun amacı, yetersiz bir şekilde Amerika'nın bölgeden çekilme planının tatbikine dönüştü. Komünizmin güneydoğu Asya bölgesindeki ülkelere sıçramasını engellemek amacıyla tesis edilmiş askeri bir pakt olan SEATO, 1954 yılında kurulmuş, pakt zaman içerisinde ABD'nin bölge devletleri üzerinde hegemonyasını genişletmek için kullandığı bir araca dönüşmüştür. Paktın söz sahibi olan ülkesi ABD'ydı. Buna rağmen pakt, bölgede bir ABD taahhüdü meydana getirmede. Sadece önceki anlaşmalarla var olan taahhütleri güçlendirdi. Paktın geleceğine dair kırılma noktası ABD'nin Vietnam'a saldırmasıydı. Ne İngiltere, ne Fransa ne de Pakistan bundan memnun değildi. ABD'nin bölgede istediğini yapmaya çalışması pakt üyeleri tarafından olumsuz karşılanmıştır.

Fransa'nın Dien Bien Phu'da Vietnamlılara karşı yaşadığı büyük yenilgi ve arkasında bölgeden çekilmesi, en baştan itibaren pakta karşı olumsuz bir tavır takınmalarına neden oldu. Pakta gerekli desteği hiçbir zaman vermemişlerdir. İngiltere bölgede hareket ederken genellikle ABD ile uyum içerisinde görünmesine rağmen, gerekli desteği verememiştir. İngiliz hükümeti içerisinde Çinhindi meselesi üzerinde meydana gelen fikir ayrılıkları ile birlikte Çin'e karşı daha ılımlı bir politika belirleme konusundaki fikir ayrılıkları, pakt içerisinde ki İngiliz desteğini etkilemiştir. Avustralya ve Yeni Zelanda, bu pakt içerisinde ABD hegemonyasını destekleme vazifesinden daha ileri bir noktaya gidememişlerdir. ABD ile güçlü bağları olduğu için bu pakta da iştirak etmişlerdir. Bu devletlerin politikaları ABD ile paralellik göstermiştir. Pakistan'ın bu pakta girişinin temel amacı Hindistan ile yaşadığı sorunlara karşı pakt şemsiyesi altında güçlü destek arayışıdır. Ancak Pakistan bu desteği bulma konusunda başarısızlığını hızlı anlamış ve SEATO'dan ayrılmıştır. Filipinler, Çinhindi bölgesine kara bağlantısı olmadığından dolayı komünist tehdidi Tayland kadar hissetmemiştir. Ancak, ABD ile olan fiziki kuvvetli bağları, Filipinleri bu paktın içerisinde hareket etmeye zorlamıştır denilebilir.

SEATO'nun korumasına en fazla ihtiyaç duyan devlet şüphesiz Tayland'dı. Tayland, SEATO paktının koruması altına girmesiyle birlikte, bölgedeki komünist tehdide karşı bu pakta kullanmak istedi. Ancak, pakt içerisinde siyasi birliğin genellikle sağlanamaması ve çatışan politikalar, özellikle ABD'nin Vietnam'a tek taraflı müdahale etmesi ile birlikte gelişen olaylar sonucu mevcut konjonktürün değişmesi, Tayland'ında aradığını bulamamasına sebep olmuştur.

Bu pakt, birçok bölgesel devlet adamı tarafından bir felaket ve mandater sistemin çağdaş bir versiyonu olarak görüldü. Zaman içerisinde pakt üyesi ülkeler tarafından paktın durumu sıklıkla eleştirildi. Ayrıca Güney Vietnam'ın pakta üye olmaması da çok eleştirildi (Columbia Missourian, 1967). Bölgede Amerika'nın liderliğini kabul etmeyen ülkelerde mevcuttu (Closa, 2016, s. 39). Avustralya için

SEATO dışsuz bir kaplanken (The Canberra Times, 1973), bazı üye ülkeler için SEATO sadece kâğıt bir kaplandı (Daily Illini, 1969).

Sonuç olarak SEATO, kuruluş aşamasında amaçlandığı gibi bir işleyiş gösterememiştir. Bölgesel hükümetlerin komünist saldırılarla yıkılma tehdidi ile baş edemedi ve çatışan fikirler ve çıkarlar peşinde olan müttefiklerini bir araya getirmede ki başarısızlığı nedeniyle faydadan çok zararı olan bir pakt şekline büründü. Saygon'un düşüşü ve Vietnam'ın komünist idare eline geçmesi nedeniyle, SEATO'nun varlığına daha fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Son toplantısını ABD'de gerçekleştiren SEATO üyeleri, paktın mevcut koşulların değişmesi nedeniyle artık varlığını sürdürmeyeceğini bu nedenle lağvedilmesi gerektiği konusunda anlaşmaya vardılar. Bu suretle SEATO 30 Haziran 1977 tarihinde ortadan kaldırılmıştır.

KAYNAKÇA

- American Position at SEATO. (1954, 09 4). *Daily Examiner*, s. 1. 05 12, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/191798013?searchTerm=seato&searchLimits=sortby> adresinden alındı
- American Position in SEATO. (1954, 08 04). *Northern Star*, s. 1. 05 09, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/225820441> adresinden alındı
- Armaoğlu, F. (1991). *20.Yüzyıl Siyası Tarihi* (Cilt I). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Army forms new government in Thailand. (1971, 11 19). *The Canberra Times*, s. 1. 06 12, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110688681> adresinden alındı
- Australia and SEATO. (1973, 07 30). *The Canberra Times*, s. 2. 06 16, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110740123> adresinden alındı
- Ball, W. M. (1954). Political Re-Examination of Seato. *International Organization*, Vol. 12, No. 1, 17-25, s.17.
- Brodkin, E. I. (1967). United States and to India and Pakistan: The Attitudes of the Fifties. *International Affairs*, Vol. 43, No.4, 664-677.
- Buszynski, L. (1981). SEATO: Why It Survived until 1977 and Why It Was Abolished. *Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 12, No. 2, 287-296.
- Changed Circumstances Cited Seato 'to phase out'. (1975, 09 26). *The Canberra Times*, s. 4. 06 3, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110659972> adresinden alındı
- Check Aggression in SEATO Area. (1954, 08 07). *Cairns Post*, s. 1. 06 02, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/42838421> adresinden alındı
- Chong, M. D., & Maisrikrod, S. (2017). Charting Thailand's Maritime Security Policies from 1932 to 2012: A Liberal International Relations Perspective. N. Tarling, & X. Chen içinde, *Maritime Security in East and Southeast Asia Political Challenges in Asian Waters* (s. 145-206). Singapore: Springer Nature.
- Chopra, P. (1975). The American Connection: Still in Demand. *Economic and Political Weekly*, Vol. 10, No. 37, 1459-1460.

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

- Closa, C. (2016). Governance structures and processes in integration organizations Formalization of institutional credible commitments for governance. C. Closa, & L. Casini içinde, *Comparative Regional Integration - Governance and Legal Models*. (s. 1-153). Cambridge,UK: Cambridge University Press.
- Di Floristella, A. P. (2015). *The ASEAN Regional Security Partnership Strengths and Limits of a Cooperative System*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.
- Dingman, R. (1989). John Foster Dulles and the Creation of the South-East Asia Treaty Organization in 1954. *The International History Review*, 11:3, 457-477.
- Envoy Assures on China Policy. (1972, 03 15). *The Canberra Times*, s. 1. 06 7, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/102202800/11001421> adresinden alındı
- Frankel, P. (1973, 07 30). Avustralia and Seato. *The Canberra Times*, s. 2. 05 11, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110740123> adresinden alındı
- FRUS. (1952-1954). 12, s. 758-761, 776-778. Mart 13, 2019 tarihinde https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v12p1/pg_761 adresinden alındı
- FRUS. (1954, 07 12). President Eisenhower to Prime Minister Churchill. *Foreign Relations of the United States*, VI, s. 693-1138. 06 30, 2019 tarihinde <http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1952-54v06p1/reference/frus.frus195254v06p1.i0010.pdf> adresinden alındı
- FRUS. (1954, 11 12). The Ambassador in India (Allen) to the Department of State. *Foreign Relations of the United States*, s. 1633-1817. 06 11, 2019 tarihinde <http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs2/1952-54v11p2/reference/frus.frus195254v11p2.i0006.pdf> adresinden alındı
- FRUS. (1954, 09 10). US Policy Towards Europe-Post EDC. *Foreign Relations of the United States*, s. 1114-1542. 5 12, 2019 tarihinde <http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs2/1952-54v05p2/reference/frus.frus195254v05p2.i0011.pdf> adresinden alındı
- Gyngelt, A. (1982). Looking Outwards: ASEAN's External Relations. A. Broinowski içinde, *Understanding ASEAN* (s. 129). London, UK: Macmillan Press LTD.
- Hanoi, Thailand Talks. (1975, 05 23). *The Canberra Times*. 06 17, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110639008> adresinden alındı
- Indonesia presents SE ATO biggest problem. (1958, 03 7). *Daily Illini*, s. 9. 06 11, 2019 tarihinde <https://idnc.library.illinois.edu/cgi-bin/illinois?a=d&d=DIL19580307.2.45&txq=seato> adresinden alındı
- Indorf, H. H. (1975). *ASEAN: Problems and Prospects*. Singapore: Institute of Southeast Asian Publication.
- Khoo, N. (2011). *Collateral Damage: Sino-Soviet Rivalry and the Termination of the Sino-Vietnamese Alliance*. New York, USA: Columbia University Press .
- Kochavi, N. (2002). Limited Accommodation, Perpetuated Conflict: Kennedy, China, and the Laos Crisis, 1961-1963. *Diplomatic History*, Volume 26, Issue 1 , 95-135.

- Laos headache for SEATO. (1960, 12 14). *Tribune*, s. 4. 06 03, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/236740007> adresinden alındı
- Leifer, M. (1995). *Dictionary of the Modern Politics of South-East Asia*. London, UK: Routledge.
- Lim, R. (1982). East-West and North-South. A. Broinowski içinde, *Understanding ASEAN* (s. 238-254). London, UK: Macmillan .
- Mackerras, C. (2001). *The New Cambridge Handbook of Contemporary China*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Marcos sees Mao, Chou. (1975, 06 09). *The Canberra Times*. 06 11, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110641396> adresinden alındı
- Mehdi, S. S. (1974). The New Pakistan and The Asian-Pacific Region. *Pakistan Horizon*, Vol. 27, No. 4, 21-56.
- Milner, A. (2014). Afterword: ASEAN in Our National Imagination. S. P. Wood, & B. He içinde, *The Australia-ASEAN dialogue : tracing 40 years of partnership* (s. 225-234). New York, USA: Palgrave and Macmillan .
- Naik, J. A. (1975). Dissolving Alliances. *Economic and Political Weekly*, Vol. 10, No. 37, 1459-1460.
- Nairn, R. C. (1968). SEATO: A Critique. *Pacific Affairs*, Vol. 41, No. 1 , 5-18.
- Nuechterlein, D. E. (1964). Thailand and Seato: A Ten-Year Appraisal. *Asian Survey*, Vol. 4, No. 12, 1174-1181.
- Palmer, J. M. (1966). *Seato Reexamined*. Pennsylvania: Us Army War College.
- Paul, E. (2010). *Obstacles to Democratization in Southeast Asia - A Study of the Nation State, Regional and Global Order*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.
- Phnom Penh Falls -Cambodia Free! (1975, 04 22). *Tribune*, s. 5. 06 11, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/236920698> adresinden alındı
- Robert J. Hall On Naval Exercise. (1964, 07 09). *The Dispatch*, s. 3. 05 15, 2019 tarihinde <https://washingtondigitalnewspapers.org/cgi-bin/washington?a=d&d=DISP19640709.2.33&e=-----en-20--1--txt-txIN-seato---> adresinden alındı
- Rusk Says it: Plenty of Room for More Troops. (1966, 07 06). *Tribune*, s. 2. 06 01, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/236351416> adresinden alındı
- Schechner, R. (1960, 06 17). Seato-Southeast asia's Bulwark Against Communism. *The Armored Sentinel*, s. 3. 05 16, 2019 tarihinde <https://texashistory.unt.edu/ark:/67531/metaph254639/m1/3/zoom/print/?q=seato&resolution=2&lat=7846.984206907895&lon=865.6381100258425> adresinden alındı
- SEATO. (1964). *SEATO: 1954-1964*. Bangkok: South-East Asia Treaty Organization. Mart 18, 2019 tarihinde <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.weaties/seato0001&div=1&src=home> adresinden alındı

Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) ve Bölgesel Siyasi Etkileri

- SEATO comes to an end. (1977, 07 01). *The Canberra Times*, s. 5. 06 14, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110852782> adresinden alındı
- SEATO Council Meets Amid More Criticism. (1969, 05 30). *Daily Illini*, s. 10. 06 11, 2019 tarihinde <https://idnc.library.illinois.edu/cgi-bin/illinois?a=d&d=DIL19690530.2.42&txq=seato> adresinden alındı
- Seato Dies Quiet Death. (1977, 07 01). *Columbia Missourian*, s. 3. 05 10, 2019 tarihinde <http://cdm.sos.mo.gov/cdm/ref/collection/colmo7/id/74274> adresinden alındı
- SEATO meeting a fiasco. (1970, 07 06). *The Canberra Times*, s. 8. 06 14, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110330518> adresinden alındı
- SEATO Meeting May affect Pact. (1969, 05 20). *The Canberra Times*, s. 4. 06 14, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/131785325> adresinden alındı
- SEATO Talks Red Target. (1954, 08 18). *The Daily Telegraph*, s. 4. 06 03, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/248911974?searchTerm=seato&searchLimits=sortby> adresinden alındı
- SEATO to be phased out. (1975, 07 25). *The Canberra Times*, s. 6. 06 18, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110649112> adresinden alındı
- SEATO to Change Military Emphasis. (1973, 10 1). *The Canberra Times*, s. 1. 06 11, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110750051> adresinden alındı
- SEATO Today. (1972, 06 27). *Tribune*, s. 6. 05 18, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/237867122> adresinden alındı
- SEATO: Facing The Hard Reality. (1974, 10 18). *The Canberra Times*, s. 2. 06 12, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/136992203> adresinden alındı
- Sharan, R. H. (1965). S.E.A.T.O. – A Regional Defence Plan. *The Indian Journal of Political Science*, Vol. 26, No. 4,, 247-254.
- Stockwell, T. (2005). Forging Malaysia and Singapore: Colonialism, Decolonization and Nation-Building. W. Gungwu içinde, *Nation-Building: Five Southeast Asian Histories* (s. 191-220). Singapore: ISEAS Publications Institute of Southeast Asian Studies.
- Taylor, R. H. (2007). British Policy towards Myanmar and the Creation of the 'Burma Problem' . N. Ganesan, & K. Y. Hlaing içinde, *MYANMAR State, Society and Ethnicity* (s. 70-95). Singapore: ISEAS Publishing Institute of Southeast Asian Studies.
- Thai P.M. in Peking - Relations to be established. (1975, 07 1). *The Canberra Times*. 05 30, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110644515> adresinden alındı
- Thailand Calls for US withdrawal. (1975, 05 19). *The Canberra Times*, s. 1. 06 11, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110638324> adresinden alındı

Süleyman TEMİZ

- The world's not a U.S. toy. (1969, 04 23). *Tribune*, s. 2. 05 30, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/237505478> adresinden alındı
- To Stay in SEATO. (1973, 1 23). *The Canberra Times*. 7 22, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/110703685> adresinden alındı
- Vague Asian Commitments Give Nixon Many Options. (1969, 08 06). *Columbia Missourian*, s. 13. 06 04, 2019 tarihinde <http://cdm.sos.mo.gov/cdm/ref/collection/colmo3/id/126830> adresinden alındı
- Vietnam Agreement. (1972, 10 24). *The Canberra Times*, s. 5. 06 03, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/102010295> adresinden alındı
- Vietnam How Victory Was Won. (1975, 05 6). *Tribune*, s. 5. 06 04, 2019 tarihinde <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/236921626> adresinden alındı
- Visit of Mr. Marshall Green. (1972, 03 15). 06 15, 2019 tarihinde https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/media/pressrel/HPR05000854/upload_binary/HPR05000854.pdf;fileType=application%2Fpdf#search=%22media/pressrel/HPR05000854%22 adresinden alındı
- War Trend satisfying to SEATO. (1967, 04 18). *Columbia Missourian*, s. 16. 06 15, 2019 tarihinde <http://cdm.sos.mo.gov/cdm/ref/collection/colmo2/id/115771> adresinden alındı
- Wood, S. P. (2014). Australia and ASEAN: A Marriage of Convenience. S. P. Wood, & B. He içinde, *The Australia-ASEAN dialogue : Tracing 40 Years of Partnership* (s. 13-32). New York, USA: Palgrave Macmillan.
- Wood, S. P., & He, B. (2014). Introduction. S. P. Wood, & B. He içinde, *The Australia-ASEAN Dialogue Tracing 40 Years of Partnership* (s. 1-12). New York, USA: Palgrave Macmillan.